
**ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНОТО
ВЪЗДЕЙСТВИЕ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ТП
ДЪРЖАВНО ГОРСКО СТОПАНСТВО
„КРУМОВГРАД”**

София, октомври 2019 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

| | |
|---|----|
| СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ..... | 4 |
| РЕЧНИК НА НЯКОИ ПОНЯТИЯ, КОИТО СЕ ИЗПОЛЗВАТ В ДОКЛАДА..... | 5 |
| 1 ВЪВЕДЕНИЕ..... | 6 |
| 1.1 НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ..... | 6 |
| 1.2 ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ..... | 7 |
| 2 РЕЗУЛТАТИ..... | 10 |
| 2.1 ОБЩА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РЕГИОНА..... | 10 |
| 2.2 МЯСТО НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО В МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ И РОЛЯ НА ДГС „КРУМОВГРАД“..... | 11 |
| 2.3 ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДГС И УПРАВЛЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА..... | 12 |
| 2.4 ЗАСЕГНАТИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ДГС СТРАНИ/ГРУПИ | 13 |
| 2.5 КУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА И ГРУПИ, КОИТО ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ПРИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С ТЯХ..... | 14 |
| 2.6 ПРАВА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ (ЗАКОНОВИ И ТРАДИЦИОННИ) И ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕЙНОСТТА НА ДГС..... | 15 |
| 2.7 ОБХВАТ НА ДЕЙНОСТИТЕ И СФЕРИ НА СОЦИАЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ..... | 16 |
| 2.7.1 Достъп до гората и горските ресурси..... | 16 |
| 2.7.2 Зачитане на другите форми на собственост..... | 16 |
| 2.7.3 Добив на дървесина. Осигуряване на нуждите на местното население с дърва за отопление..... | 17 |
| 2.7.4 Възпроизводство на горите..... | 19 |
| 2.7.5 Достъп и ползване на недървесни горски ресурси..... | 20 |
| 2.7.6 Опазване на горите..... | 23 |
| 2.7.7 Превенция и борба с горските пожари..... | 23 |

| | | |
|--------|---|----|
| 2.7.8 | Развитие на специфични форми на туризъм, свързани с гората и дейността на ДГС | 24 |
| 2.7.9 | Опазване на водите | 25 |
| 2.7.10 | Осигуряване на поминък | 25 |
| 2.8 | ИЗВОДИ НА ОСВ И МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИ ЕФЕКТИ ОТ ДЕЙНОСТТА | 27 |
| 2.8.1 | Информирана на и провеждане на консултации със засегнатите/ заинтересованите страни | 27 |
| 2.8.2 | Средства и начини за комуникация съобразени с културните особености на засегнатите/ заинтересованите страни | 35 |
| 2.8.3 | Механизъм за разрешаване на спорове | 37 |
| 2.9 | ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИНОС НА ОРГАНИЗАЦИЯТА КЪМ МЕСТНОТО СОЦИАЛНО И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ | 38 |
| 3 | АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА | 39 |
| 3.1 | АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СПИСЪКА НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ/ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ | 39 |
| 3.2 | АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА | 39 |

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

| | |
|----------------------|---|
| ВиК | Водоснабдяване и канализация |
| ГВКС | Гори с висока консервационна стойност |
| ГФ | Горски фонд |
| ДГС | Държавно горско стопанство |
| ДГТ | Държавни горски територии |
| ДЛС | Държавно ловно стопанство |
| ЗБР | Закон за биологичното разнообразие |
| ЗГ | Закон за горите |
| ИАГ | Изпълнителна агенция по горите |
| ЛРД | Ловнорибарско дружество |
| МВР | Министерство на вътрешните работи |
| МОСВ | Министерство на околната среда и водите |
| НПО | Неправителствена организация |
| НСИ | Национален статистически институт |
| ОПР | Общински план за развитие |
| ОСВ | Оценка за социалното въздействие |
| РДГ | Регионална дирекция по горите |
| РИОСВ | Регионална инспекция по околната среда и водите |
| ТП | Териториално поделение |
| ЮЦДП | Южноцентрално държавно предприятие |
| г. | година |
| кв. км. | квадратни километра |
| м | метра |
| м. | месец |
| м³ | кубически метра |
| н. в. | надморска височина |
| тел. | телефон |
| ха | хектара |
| WWF (ВВФ) | World Wildlife Fund (Световен фонд за дивата природа) |

РЕЧНИК НА НЯКОИ ПОНЯТИЯ, КОИТО СЕ ИЗПОЛЗВАТ В ДОКЛАДА

| | |
|-------------------------------|--|
| Заинтересована страна | Всяко лице или група лица, които проявяват интерес, или за които се знае, че имат интерес към дейността на ДГС „Крумовград“. |
| Засегнатата страна | Всяко лице или група лица, които са повлияни или потенциално биха били повлияни от дейността на ДГС „Крумовград“ (напр. местни общности, работници, собственици на съседни имоти, местни предприемачи, организации, оторизирани да представляват засегнатите страни и др.) |
| Дълбочинно интервю | Метод за събиране на информация, при който даден проблем се изследва обстойно, в дълбочина. Търсят се мнение, отношение, оценки. Провежда се с един човек, т. нар. респондент. |
| Групова дискусия | Метод за събиране на информация, при който се разговаря с няколко респондента едновременно. Търси се мнение, отношение, оценки. Дава повече информация от интервюто, тъй като могат да бъдат изразени различни гледни точки по даден проблем. |
| Анализ на вторична информация | Метод за събиране на информация, при който се прави преглед на вече налични източници. Такива могат да бъдат доклади, документи, анализи и др. |

1 ВЪВЕДЕНИЕ

1.1 НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

През 2019 г. ТП Държавно горско стопанство (ТП ДГС) „Крумовград“ започна процес по привеждане на управлението на горите и земите от горския фонд (ГФ) в съответствие с международно признатите *Принципи и критерии на Съвета за стопанисване на горите*. Като част от процеса бе изготвено проучване на Горите с висока консервационна стойност (ГВКС) на територията, въведени или в процес на въвеждане в управлението са редица процедури и практики допълващи изискванията на националното законодателство и подкрепящи стремежа за постигане на екологично уместно, социално полезно и икономически жизнеспособното управление на горите.

10-те принципа за горска сертификация на Съвета за стопанисване на горите:

Прилагане на законодателството - спазва се националното законодателство, както и международните договори, конвенции и споразумения, които страната е подписала.

Права на работниците и условия на труд – поддържа се и/ или се подобрява социалното и икономическото благосъстояние на работниците.

Права на коренното население (неприложим за България).

Обществени отношения – осигуряване на принос за поддържането и насърчаването на социалното и икономическо благополучие на местните общности.

Ползи от гората – постигане на осигуряват ефективното управление на целия спектър от продукти и услуги от горите, с което се поддържа и подобрява дългосрочната икономическа стабилност и широк кръг от екологични и социални ползи.

Екологични стойности и въздействия – осигурено е поддържане, опазване и/или възстановяване на екосистемните услуги и екологичните стойности и не се допускат отрицателни екологични въздействия.

Управленско планиране – налице са и се прилагат Планиращи документи, служещи за насочване работата на персонала, информиране на засегнатите и заинтересованите страни и обосноваване на управленските решения.

Мониторинг и оценка - извършва се мониторинг на напредъка за постигане на целите на

управление, въздействията от горскостопанските дейности и състоянието на гората. Мониторингът и оценката се извършват по начин пропорционален на мащаба, интензивността и риска от горскостопанските дейности, за да се постигне адаптивно управление.

Високи конзервационни стойности – поддържат се и/или се подобряват високите конзервационни стойности в горите чрез прилагане на превантивен подход.

Осъществяване на горскостопанските дейности – дейностите в обхвата на сертификация, са планирани и изпълнени в съгласие с икономическите, екологичните и социални политики на Организацията и в съответствие с Принципите и Критериите за горска сертификация.

Съгласно изискванията на Индикатор 4.5.1 от Националния стандарт за горска сертификация, ДГС следва да прилага система за Оценка на въздействието, съответстваща на мащаба и интензивността на горскостопанските мероприятия, при която се:

- идентифицират засегнатите групи;
- провеждат консултации с представители на засегнатите групи по начин съобразен с културните им особености;
- идентифицират основните негативни социални, екологични и икономически въздействия от горскостопанските дейности върху тези групи.

Наред с това, ДГС следва да разработи и приложи мерки за предотвратяване и намаляване на негативните въздействия от горскостопанските дейности, които мерки са разработени чрез ангажиране на местните общности.

За да отговори на тези изисквания, през лятото на 2019 г. ДГС „Крумовград“ инициира разработването на настоящето проучване.

1.2 ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ

За изпълнение на така формулираните цели и задачи бяха използвани методология и подход, базирани на:

- Преглед и анализ на налична информация и документи.
- Контакти и консултативни срещи със служители на ДГС „Крумовград“.
- Посещение на място, дълбочинни интервюта и групови дискусии с представители на местните заинтересовани страни.

Основните сфери на интерес на ОСВ са дефинирани съгласно *Принципи и критерии за управление на горите*. Това наложи при провеждане на ОСВ да се използват основно качествени методи за събиране на информация:

- консултативни срещи;
- дълбочинни интервюта (чрез срещи и по телефона);
- групови дискусии;
- наблюдение.

Целевите групи са дефинирани съобразно целите и задачите на ОСВ. Определянето им включва два етапа – а) предварителен етап на базата на експертна оценка и б) прецизиране на групите след проведените разговори с ръководството на ДГС. Като цяло са включени следните основни целеви групи:

- ръководството и работещите в ДГС „Крумовград“;
- представители на държавни институции имащи законови правомощия по осъществяването на контрол на ДГС и територията управлявана от ДГС;
- представители на общинската администрация на общината, на чиято територия е разположено ДГС;
- представители на местното население;
- представители на местния бизнес, свързан с използването на горските ресурси;
- представители на местни организации и асоциации.

Реализацията на ОСВ се проведе в периода 5-11.2019 г. и включи:

- Преглед и вторичен анализ на предоставената документация – направен бе преглед на действащия Горскостопански план на ДГС „Крумовград“, проектът на Доклад „Гори с висока консервационна стойност на територията на ТП ДГС „Крумовград“, Общинския план за развитие на община Крумовград за периода 2014-2020 г., разработената от МИГ „Момчилград-Крумовград“ Стратегията за ВОМР, Националния стандарт за горска сертификация, интернет страници със съдържание релевантно на целите и задачите на заданието и др.

- Комуникация с ръководството на ДГС „Крумовград“ – контактът бе осъществен по телефон и ел. поща с цел получаване на информация необходима за ОСВ, а в последствие бяха проведени и срещи със служители на ДГС.
- Провеждане на срещи и интервюта със засегнати/ заинтересовани страни
- Изготвяне на доклад от ОСВ - Събраната информация бе обобщена и анализирана с оглед експертно установяване на всички дейности в техния пълен обем и интензивност и тяхното позитивно и/или негативно въздействие и направата на оценка до колко ДГС подпомага/ ограничава пряката комуникация с местното население и въвличане на местните хора в процесите по планиране на горскостопанските дейности. На тази основа са формулирани мерки за предотвратяване на негативните ефекти от дейността на ДГС и е предложен механизъм за редовен контакт със заинтересованите/ засегнатите групи. Структурата на доклада следва указанията включени в Приложение 5 на Националния стандарт за горска сертификация.

2 РЕЗУЛТАТИ

2.1 ОБЩА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА РЕГИОНА

Границите на ТП ДГС "Крумовград" съвпадат с териториалния обхват на едноименната Община Крумовград като в нея влизат 80 населени места с 402 махали: гр. КРУМОВГРАД, с. АВРЕН, с. БАГРИЛЦИ, с. БАРАЦИ, с. БЛАГУН, с. БОЙНИК, с. БРЯГОВЕЦ, с. БУК, с. ВРАНСКО, с. ГОЛЯМ ДЕВЕСИЛ, с. ГОЛЯМА ЧИНКА, с. ГОЛЯМО КАМЕНЯНЕ, с. ГОРНА КУЛА, с. ГОРНИ ЮРУЦИ, с. ГРИВКА, с. ГУЛИЙКА, с. ГУЛИЯ, с. ДЕВЕСИЛИЦА, с. ДЕВЕСИЛОВО, с. ДЖАНКА, с. ДОБОРСКО, с. ДОЛНА КУЛА, с. ДОЛНИ ЮРУЦИ, с. ДЪЖДОВНИК, с. ЕГРЕК, с. ЕДРИНО, с. ЗВЪНАРКА, с. ЗИМОРНИЦА, с. ЗЛАТОЛИСТ, с. КАЛАЙДЖИЕВО, с. КАМЕНКА, с. КАНДИЛКА, с. КАЧУЛКА, с. КОВИЛ, с. КОЖУХАРЦИ, с. КОТЛАРИ, с. КРАСИНО, с. КЪКЛИЦА, с. ЛЕЩАРКА, с. ЛИМЕЦ, с. ПОДРУМЧЕ, с. ПОЛКОВНИК ЖЕЛЯЗОВО, с. ПОТОЧАРКА, с. ПОТОЧНИЦА, с. РАЛИЧЕВО, с. РИБИНО, с. РОГАЧ, с. РУЧЕЙ, с. САМОВИЛА, с. СБОР, с. СИНИГЕР, с. СКАЛАК, с. СЛАДКОДУМ, с. СЛИВАРКА, с. СТАРИ ЧАЛ, с. СТРАЖЕЦ, с. СТРАНДЖЕВО, с. СТУДЕН КЛАДЕНЕЦ, с. СЪРНАК, с. ТИНТЯВА, с. ТОКАЧКА, с. ТОПОЛКА, с. ХИСАР, с. ХРАСТОВО, с. ЧАЛ, с. ЧЕРНИЧЕВО и с. ЧЕРНООКИ. Населението на община Крумовград към 15.02.2016 г. по постоянен адрес е 44 709 души, а по настоящ адрес броя на населението възлиза на 18 310 души. От тях 4 904 живеят в гр. Крумовград. В зависимост от броя на населението, структурата на селата е следната: 6 големи села, с население между 500 и 1 000 души; 18 средно големи села, с население между 200 и 500 души; и 55 малки села, с население под 200 души.

Поради специфичните особености на релефа населените места в общината са разпокъсани и отдалечени. Най-отдалеченото село от общинския център е с. Бряговец, на 55 км. Махалите са отдалечени една от друга и са с влошена пътна мрежа по между им.

Структурата на населението, като показател за оценка на човешкия потенциал, разкрива че делът на лицата в трудоспособна възраст е 58%, а в над трудоспособна възраст 24 % от общия брой на населението. От община Крумовград отчитат тенденция на увеличаване на делът на лицата в над трудоспособна възраст, особено по селата. Там основно живеят самотни възрастни хора, които по-трудно успяват да организират ежедневието си.

Показателят БВП на човек от населението за община Крумовград, е със стойности под средното за страната. Първо място по значимост в икономика на общината се заема от раздел „Търговия и ремонт“, следвано от преработващата промишленост, като основната част от предприятията са съсредоточени в общинския център. Трето място по значимост за общината е селското

стопанство като определящо за икономическия облик и характеристика на общината е тютюнопроизводството. Тютюнът е основната култура, която осигурява средства за препитание на голяма част от населението. През лятото на 2019 г. официално бяха открити съоръженията за добив на злато на рудника Ада тепе край Крумовград, като инвестицията в размер на 280 млн. лв. е на канадската фирма „Дънди Прешъс Металс“. В рудника са ангажирани около 300 души и се очаква предприятието да играе ключова роля за икономическото развитие на общината през следващите години.

2.2 МЯСТО НА ГОРСКОТО СТОПАНСТВО В МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ И РОЛЯ НА ДГС „КРУМОВГРАД“

Близо 49 % от площта на Община Крумовград са заети с горски територии, който дял е почти същият както за земеделските територии. Основната част от горските територии се управляват от ДГС „Крумовград“. В SWOT анализа за община Крумовград включен в ОПР 2014-2020 г. като силна страна е посочено, че общината притежава „добре усвоен поземлен ресурс за развитие на аграрния сектор и горското стопанство“, а ОПР, макар и индиректно, изтъква ролята на сектора за осигуряване на заетост и важността на горските ресурси за опазване на биологичното разнообразие и борба с климатичните промени. При все това в Плана не са упоменати пряко приоритети и мерки насочени към управление на горските ресурси и развитие на свързания с тях бизнес. Известно изключение от това са насоките за намаляване на емисиите на парникови газове или поглъщането им посредством изпълнение на мерки свързани, наред с останалото, на залесяване и повторно залесяване, които може да бъдат осъществявани само с местни видове, без да са поставени конкретни цели.

Стратегията на ВОМР на „МИГ Момчилград-Крумовград“ отчита горското стопанство като един от секторите с „основно стопанско значение“ за двете общини, като „преходно планинският релеф в преобладаващата част от територията на МИГ създава добра суровинна база за преработващата промишленост и горското стопанство, а богатите и разнородни горски масиви осигуряват дървесината за дърводобивната и дървопреработващата промишленост“. При все тези ресурси горското стопанство, заедно със селското стопанство и рибарството осигуряват около 8 % от приходите за територията. Стратегията също определя горския фонд като едно от силните страни за района. Въпреки това, подобно на ОПР за община Крумовград, в Стратегията не са залегнали стратегически цели и мерки директно насочени към управление на горите и подпомагане на горския бизнес в т.ч. преработващата промишленост.

2.3 ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДГС И УПРАВЛЕНИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА

ТП „ДГС“ Крумовград се намира в централната част на Източните Родопи. Обхваща по-голямата част от водосбора на река Крумовица и е разположено на юг от река Арда до Българо-Гръцката граница. Общата площ на държавните горски територии управлявани от ДГС възлиза на 44 375,9 ха, от които залесената площ е 38 212,3 ха. Най-високата точка на стопанството е връх „Коджа Еле“ - 1266,8 m, а най-ниската – 145 m, където р. Арда излиза от района на стопанството. Превишението между най-ниската и най-високата точка е 1121,8 m и това създава условия за сравнително голямо разнообразие в горскорастителното и биоживотинско райониране.

На територията на ТП „ДГС“ Крумовград има обявени следните защитени природни обекти:

1. Резерват „Вълчи дол“ – едно от редките местообитания на белоглави лешояди у нас. Резерватът е с международна известност и е обект на наблюдение от различни орнитоложки организации.
2. Защитена местност (ЗМ) „Находище на дървовидна леска“ – опазва естествено находище на дървовидна леска;
3. ЗМ „Момина скала“ – опазва популациите и местообитанията на защитени и застрашени от изчезване видове растения и животни, в т. ч. пеперудовиден салеп, източен чинар, южно чапличе, морковидна стефанофия, нежен лопен, както и на уникални скални ландшафти;
4. ЗМ „Находище на родопски лопен“
5. Природна забележителност (ПЗ) „Мандрата“ – опазва водопад на река Ташбунар дере, с височина на пада 3 метра;
6. ПЗ „Водопада на р. Душан дере“ – водопад на река Дюшун дере, с височина на пада 25 метра;
7. ПЗ „Буреще“ – водопад на река Дуран дере, с височина на пада 10 метра;
8. ПЗ „Душан“ – водопад на река Душан дере, с височина на пада 20 метра

От управленска гледна точка, ДГС „Крумовград“ е териториално поделение на Южноцентралното държавно предприятие, чието централно управление е ситуирано в гр. Смолян. Съгласно Закона за горите (ЗГ), основният предмет на дейност на ДГС включва:

- изпълнение на горскостопанския план в т.ч. добив на дървесина, възпроизводство на горите и др.;

- изпълнение на поддържащи и/или възстановителни дейности в горските територии, предвидени в плановете за управление на защитени територии;
- организиране и провеждане на мероприятия по защита на горските територии;
- организиране и провеждане на противоерозионни мероприятия;
- поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;
- организиране и възлагане на проектирането и строителството в горите и земите в горските територии;
- създаване на нови гори върху земеделски територии;
- опазване на горските територии;
- превенция и мероприятия за защита на горските територии от пожари;
- отглеждане на млади насаждения и култури без материален добив и кастрене;
- маркиране на насаждения и дървета за сеч;
- добив на дървесина, повредена от абиотични и биотични фактори и въздействия
- предоставяне и извършване на обществени услуги.

Макар и поделение на ЮЦДП, ДГС „Крумовград“ може да сключва от свое име, за своя сметка и на своя отговорност търговски и други договори в рамките на предоставените им правомощия; води свое собствено счетоводство; разполага със свои банкови сметки и печат; води от свое име и за своя сметка съдебни и арбитражни дела; разчита се самостоятелно с общинските бюджети във връзка със заплащане на местни данъци и такси. ДГС е работодател по смисъла на Кодекса на труда.

Приходите на ДЛС се формират основно от продажба на дървесина, такси за ползване на недървесни горски продукти, платената цена за извършване на паша в горските територии; предоставяне на услуги; продажба и отдаване под наем на недвижими имоти и движими вещи и др.

2.4 ЗАСЕГНАТИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ДГС СТРАНИ/ГРУПИ

При проучването бяха идентифицирани заинтересованите страни и групи посочени в Приложение 1. Следва да се има предвид, че списъкът не е изчерпателен и се препоръчва текущото му актуализиране.

2.5 КУЛТУРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА И ГРУПИ, КОИТО ДА СЕ ВЗЕМАТ ПРЕДВИД ПРИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С ТЯХ

Анализът на статистическите данни (НСИ, 2011 г.) за демографската характеристика на населението на община Крумовград дават основание за формулиране на следните особености, които са валидни по отношение на местните общности като цяло, потенциално засегнатите от дейността страни и отделни представители на различни граждански организации:

Етнически особености

Етническата структура на Община Крумовград е характерна за общините в Източните Родопи. Най-многобройно е населението от турската етническа група – около 70 % от населението на общината (които са посочили своята етническа принадлежност), а на второ се подрежда населението от българска етническа група с дял от 27,4 %. Делът на ромското население е незначителен. Тази структура, има значение за процеса на възпроизводство на населението, външната миграция на населението в общината и областта, както и неговата трудовата заетост, образование и др.

Образователна структура

По отношение на образователната структура на населението, делът на хората с висше образование в общината – 6,7 %, е под средните показатели за страната (19,57 %) и област Кърджали (10,3 %). Относителният дял на хората със средно образование - 27,2 %, също е по-нисък от показателите за страната (43,39 %) и областта (32,5 %). Делът на хората със завършено основно, начално или незавършено образование е много висок – 62,1 % от населението на община Крумовград. В сравнение със средните показатели за страната стойностите показват по-ниска степен на образованост на населението. Най-големи са разликите при лицата със завършено висше образование. Образователната структура на населението има важно значение за качествената характеристика на човешките ресурси и тяхното участие в създаването на материални блага и духовни ценности.

Особености, с които ДГС трябва да се съобразява в комуникацията с местните общности, произтичат и от наличието на отдалечени населени места със застаряващо население, с които традиционните напоследък методи за комуникация – официална писмена кореспонденция, електронни средства и др. не винаги са ефективни.

Не са налице особености по отношение на групата “държавни институции” в ролята на засегнати/заинтересовани страни, с които ДГС следва да адаптира своите методи на комуникация.

2.6 ПРАВА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ (ЗАКОНОВИ И ТРАДИЦИОННИ) И ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕЙНОСТТА НА ДГС

Правата на местните общности в България са дефинирани и произтичат изцяло от българската Конституция и законодателство. “Традиционни” права, извън регламентираните (напр. правото за организиране на събори на определени места в горския фонд), за територията ДГС “Крумовград” не са идентифицирани. Базовите услуги за местното население – достъп до образование, здравеопазване, социално подпомагане, комунални услуги и др. се осигуряват от Община Крумовград.

От (законовите) права на местното население, пряко отношение към дейността на ДГС имат следните:

- зачитане на правата на собственост;
- свободен достъп до горските територии (имайки предвид законовите ограничения описани в т. 2.7.1 по-долу) за туризъм и рекреация;
- осигуряване на дърва за огрев и битови нужди (съгласно идентифицираните нужди от Общината, след заплащане на регламентираната такса и без това да компрометиращ състоянието на горските ресурси);
- събиране на недървесни горски продукти (НДГП) – бесплатно за лично ползване и след заплащане на такса за комерсиални цели (без да се нарушават приложимите законови ограничения напр. за събиране на редки и защитени растения);
- лов и риболов (при наличие на разрешително за това и при спазване на другите законови ограничения);
- осигуряване на нематериални екосистемни услуги – опазване на водите, почвите и въздуха;
- осигуряване на достъп до информация за горските ресурси и горскостопанското планиране (с изключение на конфиденциалната информация);

- правото да бъдат информирани за горскостопански дейности осъществявани от ДГС, които потенциално биха засегнали тяхната собственост и други права (напр. информация за предстоящо третиране на горските територии с пестициди).

2.7 ОБХВАТ НА ДЕЙНОСТИТЕ И СФЕРИ НА СОЦИАЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

2.7.1 ДОСТЪП ДО ГОРАТА И ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ

Съгласно разпоредбите на Закона за горите достъпът до горските територии е свободен, на собствен риск, при спазване указанията на горската администрация и собственика в случая ДГС „Крумовград“. С разрешителен режим е достъпът във връзка с провеждането на добива на дървесина (за което се поставя обозначителна табела в съответния обект) и ловностопански дейности. Със заповед на Директора на РДГ – Кърджали може временно (до три месеца) да се ограничи или да забрани достъпа до определена горска територия с цел опазването и защитата на горските територии и дивеча или в интерес на здравето и безопасността на гражданите. Опасност от подобни обстоятелства възникнаха през лятото на 2019 г. във връзка с разпространението на Африканската чума по свинете.

Произтичащи от законодателството са и ограниченията за движението на товарни превозни средства и пътни превозни средства с животинска тяга освен за изпълнението на горскостопански и ловностопански дейности.

От проведените интервюта със заинтересованите страни в т.ч. общинските администрации и местните кметове, не бяха идентифицирани случаи на ограничаване на достъпа до гората извън предвидените по закон случаи. Местното население има гарантиран свободен достъп до гората във връзка със събирането на недървесни горски продукти (НДГП) за лично ползване, туризъм и рекреация.

2.7.2 ЗАЧИТАНЕ НА ДРУГИТЕ ФОРМИ НА СОБСТВЕНОСТ

Наред с държавните горски територии, в рамките на община Крумовград са представени и други видове собственост на горски територии – общински са 5158,5 ха, собственост на физически лица са 491,3 ха, а на юридически лица са около 6 ха. По данни на ДГС, към момента на изготвяне на социалната оценка, спорове по собствеността (искове към стопанството) и текущи съдебни дела няма. Интервюираните заинтересовани страни не индикират за проблеми свързани със зачитане на другите форми на собственост.

При осъществяване на своята дейност, за ДГС не са изключение случаите, в които се налага преминаване през частни имоти и/или разполагане на временни складове в тях, което може да бъде източник на негативни социални въздействия от дейността в случай, че не бъдат предприети превантивни мерки. Особено, критични в това отношение могат да бъдат граничните зони между ДГТ и земи от селскостопанския фонд и/или горски територии с друг вид собственост.

2.7.3 ДОБИВ НА ДЪРВЕСИНА. ОСИГУРЯВАНЕ НА НУЖДИТЕ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ С ДЪРВА ЗА ОГРЕВ

Добивът на дървесина е основна икономическа дейност за ДГС и основен източник на приходи. Ползването на дървесина по Горскостопански план за последните 5 години с натрупване е 306 724 m³, като продажбите от промишлен дърводобив са 279 636 m³, а за физически лица в размер на 27 088 m³.

Таблица 1: Годишно ползване на дървесина на територията на ТП ДГС Крумовград за последните 5 години с натрупване (в пл.м3)

| Годишно ползване на дървесина в ТП ДГС Крумовград за последните 5 години | | | | | | |
|--|-------|-------|-------|-------|-------|--------|
| | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | Общо |
| Предоставяне на сечища | 3136 | 2827 | 316 | | 5371 | 11650 |
| Местно население | 6287 | 4960 | 7183 | 7058 | 1600 | 27088 |
| Предварителна продажба | 15642 | 7782 | 2065 | 213 | 528 | 26230 |
| Пряко договаряне | 32789 | 67456 | 55938 | 57459 | 28114 | 241756 |
| Дърводобив общо | 57854 | 83025 | 65502 | 64730 | 35613 | 306724 |
| Общо КЛФ | 3898 | 39700 | 39800 | 43700 | 45002 | 172100 |

Като цяло това е най-видимата и оценяваната част от дейността на ДГС „Крумовград“, а поради високата степен на зависимост на местното население от дърва за огрев, тя и в бъдеще ще бъде ключова за определяне на отношението на местните хора, местните кметове и общинска администрация към ДГС. Към момента няма индикации за съществуващи съществени проблеми в тази област, като според ДГС местното население е осигурено с необходимите количества. Това мнение се споделя и от всички интервюирани представителите на местната власт.

Възможностите за осигуряването на дърва за местното население са две – закупуването им от временен склад или индивидуалното им добиване (по тарифна такса на корен), което значително намалява цената. Поради това, че голяма част от населението (особено по селата) е възрастно, продажбите от склад през последните години се увеличават.

Като добра практика за стопанството може да бъде определено осигуряването на публичност (чрез интернет страницата на стопанството, както и на информационното табло) на информацията за количествата дърва за огрев, които ще бъдат предоставени на физически лица за лична употреба за всеки отоплителен сезон (напр. за отоплителен сезон 2019-2020 информацията е публикувана на 2.09.2019 г., като са указани отредените количества за всяко кметство, като не се изключва възможността за допълнителни количества в случай на необходимост).

Задоволяването на местното население с дървесина и най-вече дърва за огрев, и в бъдеще ще остане сфера от дейността на ДГС с висока степен на социално въздействие, като двата основни фактора влияещи върху чувствителността на хората по проблема са количествата и цената. Изключително ниския дял на частните и най-вече общински гори, които не са в състояние да задоволят нуждите, поставят ДГС под допълнителен натиск и очакванията са да изпълнява преди всичко социална и по-малко икономическа функция.

2.7.3.1 ВЪЗЛАГАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ДЪРВОДОБИВ И ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ДЪРВОДОБИВНИТЕ ФИРМИ

Възлагането на дейностите в горските територии в т.ч. дърводобива става по силата на специална Наредба, която най-общо следва принципите на свободната конкуренция. Към 2019 г. на територията на стопанството работят около 10 фирми, като повечето са местни или от областта. По силата на Закона за горите, ДГС може да предостави до една трета от годишното си ползване на дървесина за добив или за преработване на местни фирми, ако същите отговарят на определени изисквания. Някои от тези изисквания, като например фирмата да разполага с преработвателни мощности и да е сертифицирана по някоя схема, не се приемат еднозначно от всички фирми, като някои от тях споделят, че това нарушава конкуренцията.

Местните фирми като цяло не се чувстват застрашени от конкуренцията на външни такива, но има конкуренция и то по отношение на работната ръка от други сектори като рудодобива, пътното строителство и др. В миналото средната заплата в дърводобива е била 15-20% по висока от средната за страната, а сега е обратното.

Местните фирми считат, че системата за отдаване на ползването е справедлива, методиката за устойчивостяване на добива е добра, но не винаги се спазва – т. напр. не са калкулирани разходи за щети върху инфраструктурата, които често са неизбежни. Има известен проблем с осигуряването на достъп до обектите за добив, който следва да бъде осигурен от ДГС. Споровете са относно това какво точно означава „достъп“. Често проблемът е свързан с допълнителни непредвидени разходи за фирмите. От икономическа гледна точка, предизвикателство за фирмите е изкуствено ниската цена на дървата за огрев поради социалното значение на дървата, но като цяло осъзнават необходимостта от това.

Интервюираните представители на местните фирми определят взаимоотношенията и комуникацията си с ДГС за добра и не споменават за значими неразрешени проблеми.

За разлика от други райони на страната и област Кърджали, налице е и разбирателство между фирмите и местните кметове особено по отношение ползването на общинската пътна мрежа, която се ползва за транспортиране на дървесината и често поради лошото ѝ качество се разрушава в различна степен. Фирмите се опитват своевременно да отстраняват повредите и кметовете оценяват усилията им предвид на това, че фирмите често, с посредничеството на ДГС, участват в разчистване на пътната мрежа през зимата и способстват за задоволяване на една от основни нужди на местното население – снабдяването с дърва за огрев.

2.7.4 ВЪЗПРОИЗВОДСТВО НА ГОРИТЕ

За възпроизводство на горите на територията на ДГС „Крумовград“ се разчита почти изцяло на естественото възобновяване, с което са съобразени и прилаганите лесовъдски системи. Поради това залесяването е съвсем ограничено, ограничени са и свързаните лесокултурни дейности – попълване, отглеждане и др. На територията на стопанството има един разсадник - „Черничево“, който към 2019 г. произвежда фиданки от черен бор и бяла акация. На интернет страницата на стопанството ежегодно се публикува информация за количествата и цените на предлаганите фиданки.

При анализа на тази сфера на дейност на ДГС не се констатира негативни въздействия, но следва да се има предвид, че залесяването винаги е било приемано като благородна мисия от обществото и като основно задължение за всяко горско стопанство. В този смисъл редуцирането на тази дейност е предпоставка за допълнително наслояване на мнението, че се „сече масово, а не се залесява“ (изразено и от някои от местните кметове с по-дългогодишен стаж и пазещи спомени от масовите залесителни практики в страната).

При всички случаи, ДГС трябва да заеме е една по-активна позиция пред обществото от една страна давайки разяснения за ползите от естественото възобновяване, а от друга давайки гласност на макар и ограничените залесителни кампании.

2.7.5 ДОСТЪП И ПОЛЗВАНЕ НА НЕДЪРВЕСНИ ГОРСКИ РЕСУРСИ

2.7.5.1 ПАША

Територията на стопанството се използва активно за паша на селскостопански животни. В таблица 2 по-долу е представена е информацията по населени места за ползването на пасищата по плановете за паша за последните 2 години.

Таблица 2: Ползване по плановете за паша на територията на ТП ДГС „Крумовград“ за 2018 и 2019 г. (средногодишно)

| Община | Населено място | Вид и брой на животните | | | |
|------------|----------------|-------------------------|------|------|-------------|
| | | ЕРД | Овце | Кози | Кон, магаре |
| Крумовград | гр. Крумовград | 438 | 803 | 80 | 0 |
| Маджарово | гр. Маджарово | 50 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Аврен | 17 | 215 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Багрилци | 120 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Бараци | 33 | 126 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Белополци | 13 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Благун | 40 | 53 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Бряговец | 8 | 200 | 6 | 0 |
| Крумовград | с. Бук | 101 | 0 | 60 | 1 |
| Крумовград | с. Вранско | 294 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Г.Каменяне | 97 | 170 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Г.Кула | 69 | 189 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Г.Чинка | 151 | 654 | 0 | 1 |
| Крумовград | с. Г. Юруци | 19 | 26 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Гулийка | 52 | 66 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Д. Кула | 690 | 687 | 15 | 0 |
| Крумовград | с. Д. Юруци | 41 | 20 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Девесилово | 1 | 286 | 65 | 0 |
| Крумовград | с. Джанка | 189 | 339 | 16 | 3 |
| Крумовград | с. Доборско | 145 | 98 | 0 | 3 |
| Крумовград | с. Егрек | 6 | 210 | 116 | 3 |
| Крумовград | с. Зиморница | 22 | 124 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Каменка | 18 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Кандилка | 48 | 224 | 55 | 0 |
| Крумовград | с. Качулка | 217 | 295 | 67 | 0 |

| | | | | | |
|------------|-----------------|------|------|------|----|
| Крумовград | с. Ковил | 139 | 390 | 232 | 1 |
| Крумовград | с. Котлари | 68 | 0 | 80 | 0 |
| Крумовград | с. Красиโน | 224 | 131 | 0 | 9 |
| Крумовград | с. Къклица | 23 | 170 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Лещарка | 10 | 24 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Луличка | 92 | 120 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. М. Девесил | 1 | 141 | 0 | 1 |
| Крумовград | с. Морянци | 693 | 1112 | 0 | 17 |
| Крумовград | с. Овчари | 10 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. П. Желязово | 18 | 320 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Падало | 44 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Пашинци | 76 | 30 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Перуника | 87 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Подрумче | 10 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Поточарка | 26 | 50 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Поточница | 26 | 308 | 0 | 1 |
| Крумовград | с. Раличево | 36 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Рибино | 10 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Ручей | 7 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Самовила | 214 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Сбор | 4 | 130 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Синигер | 129 | 116 | 0 | 2 |
| Крумовград | с. Скалак | 5 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Ст. Кладенец | 84 | 114 | 8 | 0 |
| Крумовград | с. Стари чал | 351 | 273 | 48 | 1 |
| Крумовград | с. Стражец | 128 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Странджево | 30 | 280 | 300 | 0 |
| Крумовград | с. Сърнак | 26 | 165 | 20 | 0 |
| Крумовград | с. Тинтява | 134 | 0 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Тополка | 15 | 76 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Токачка | 3 | 18 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Хисар | 2 | 10 | 4 | 0 |
| Крумовград | с. Храстово | 61 | 440 | 0 | 0 |
| Крумовград | с. Чал | 217 | 71 | 0 | 4 |
| Крумовград | с. Черничево | 85 | 165 | 1 | 9 |
| Крумовград | с. Чернооки | 26 | 0 | 0 | 0 |
| Общо: | | 5980 | 9439 | 1173 | 56 |

При осъществяването на тази дейност от ДГС не бяха констатирани негативни социални въздействия. Такива не бяха изтъкнати и от интервюираните заинтересовани страни. Като цяло домашните животни в района намаляват (което е свързано с намаляващото и застаряващо население), поради което натискът по отношение на наличните ресурси е ограничен.

2.7.5.2 СЪБИРАНЕ НА НЕДЪРВЕСНИ ПРОДУКТИ – ГЪБИ, БИЛКИ, ГОРСКИ ПЛОДОВЕ

Месторастенията на лечебните растения се определят от почвените (типовете месторастения) и климатичните условия, наличието на естествена и изкуствена хидрографска мрежа, надморската височина, наклона на терена, и други биотични и абиотични фактори. В Горскостопанския план (2018) не са указани пределно допустими количества за добив на лечебни растения, горски плодове, гъби и др. Събирането за лично ползване е свободно и гарантирано от законодателството. През 2018 г., стопанството е издало 1 разрешително за комерсиално събиране на гъби (без да са указани допустими количества) и 1 разрешително за събиране на габъррови клонки. Така, събирането на НДГП на територията на ДГС е основно за лични нужди и при проведените интервюта не бяха констатирани и проблеми с ограничаване на достъпа, и в този смисъл не се констатират негативни социални въздействия от тази дейност.

2.7.5.3 ПОЛЗВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЧЕЛАРСТВО

Предоставянето на възможности за ползване на държавните горски територии за развитие на пчеларство (поставяне на пчелини) е една от дейностите на ДГС получаваща максимална положителна оценка, както от лицата занимаващи се с пчеларство, така и от представителите на местната власт. На територията на общината има действащо Сдружение на пчеларите, което споделя за отлична комуникация с ДГС и липса на каквито и да е проблеми. Възможностите за разполагане на пчелини в горските територии са публично оповестени на интернет страницата на стопанството и неформално комуникирани към потенциални заинтересовани страни. През 2018 г. ДГС е издало 3 разрешителни за разполагане на пчелини.

На територията на ДГС не се ползват химикали за борба с болести и вредители, което се приема положително от пчеларите предвид на проблеми в други части на страната.

Единственият проблем споделен от пчеларите е безконтролното пускане на овчарските кучета, без обаче ДГС да има директно отношение към това.

2.7.5.4 ЛОВ И ОПАЗВАНЕ НА ДИВЕЧА

Основните видове дивеч на територията на стопанството са: дива свиня, сърна, елен лопатар, благороден елен, див заек. Основна заинтересована/ засегната страна във връзка с дейността на ДГС е СЛРД „Сокол“ - гр. Крумовград, която обединява 13 ловни дружинки от общината разделени на 19 групи с общо 650 регистрирани ловци. Границите на ловните дружини са стриктно регламентирани и няма спорове по тях както с ДГС така и между дружините. Обособен е и 1 държавен дивечовъден участък „Чифлик дере“.

Представителите на СЛРД отчитат добра комуникация с ДГС и не споменават за текущи проблеми и спорове. Графиците за лов се одобряват текущо от ДГС, което играе и ролята на регулатор в отношенията с дърводобивните фирми, като по този начин се избягват конфликтни ситуации като например безпокойство на дивеча в ловни дни. Доброто разбирателство се потвърждава и от самите фирми.

Дивечовите запаси са добри, което се потвърждава от провежданата пролетна таксация (за всички видове) и контролна есенна (за местен дребен дивеч), винаги с участието на представители на ДГС.

Друг проблем със социално измерение е браконьерството, но анкетиранията за целите на проучването лица споделят, че случаите през последните години драстично са намалели и към момента темата не е „гореща“ на местно ниво.

2.7.6 ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ

Опазването на горските територии от страна на ДГС се осъществява по 2 направления по силата на Закона за горите: предотвратяване и установяване на нарушения. Обект на тази дейност са опазването на териториите от незаконни ползвания и увреждания; спазването на правилата за сеч и другите ползвания от горите; следене за спазването на противопожарните правила и/или предприемане на действия за ограничаване и потушаване на разразили се пожари; следене за появата на болести, вредители и други повреди; опазване на защитените видове животни и растения и следене за спазването на режимите на защитените територии и защитените зони и др. Задължение на служителите на ДГС е при установяване на данни за извършване на престъпления, свързани с дейностите в горите незабавно да сигнализират органите на МВР и РДГ - Кърджали и да съдействат за тяхното разкриване. Освен от служители на стопанството, контролът се осъществява и от РДГ – Кърджали чрез мобилни инспектори.

По общо мнение, проблемът с незаконните сечи на територията не е сериозен и случаите са ограничени. Положително се оценяват и действията на ДГС в тази насока. Заинтересованите страни считат, че контролът върху лесовъдските мероприятия също е на добро ниво.

2.7.7 ПРЕВЕНЦИЯ И БОРБА С ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ

Превенцията и борбата с горските пожари е една от социално значимите дейности на ДГС, тъй като за кратко време може да бъде унищожен значителен обществен ресурс, а в някои случаи да бъде засегната сигурността и имуществото на гражданите. Ролята на ДГС в тази насока се

оценява изключително позитивно от обществото, макар и често усилията на служителите на горите за потушаването на даден пожар да остават на по-заден план. Налице е План за опазване на горите от пожари съгласуван от специална комисия назначена от Областната служба Пожарна безопасност и защита на населението. Осъществява се денонощно наблюдение на горските територии и има сформирана група за бързо реагиране. От общинските администрации изразяват задоволство от усилията и подкрепата, която ДГС оказва по отношение превенцията и борбата с горските пожари.

Като по-съществени проблеми могат да бъдат определени липсата на достатъчна и в добро състояние горско-пътна мрежа и липсата на адекватни технически средства за борба с пожарите в силно пресечените горски терени, което често затруднява борбата с пожарите и своевременното им локализиране.

В рамките на отговорностите и задълженията за защита на горските територии от пожари, през месеците юли и август 2019 г., ЮЦДП – гр. Смолян извърши дейности по подмяна на по-голямата част от повредените противопожарни информационни табели на територията на горските и ловни стопанства в т.ч. в ДГС Крумовград. Поставени са и нови табели на места с висок риск от пожари, в това число на места, масово посещавани от туристи, такива, на които се извършват интензивно горски дейности и други. Целта е да се повиши бдителността на местното население, туристите и преминаващите през горските територии, както и да се обърне внимание върху важността от опазването на териториите от пожари.

2.7.8 РАЗВИТИЕ НА СПЕЦИФИЧНИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ, СВЪРЗАНИ С ГОРАТА И ДЕЙНОСТТА НА ДГС

На територията на Община Крумовград, туризмът в сравнително слабо застъпен, но с увеличаваща се популярност насочена най-вече към защитените природни територии в района и обекти от културно-историческото наследство. По данни на Общината, на територията са установени следните туристически маршрути:

- с. Рогач – с. Сливарка – с. Перуника – с. Чал
- с. Калайджиево – с. Черничево - м. „Хамбар дере“ – с. Стражец
- с. Аврен – с. Голям девисил – с. Егрек
- с. Орешари – с. Странджево
- с. Студен кладенец

По-подробна информация за тези маршрути може да бъде намерена на:
<https://www.krumovgrad.bg/za-obshtinata/turizam/prirodni-zabelezhitelnosti.html>

Част от маршрутите преминават през държавните горски територии управлявани от ДГС Крумовград и в този смисъл дейностите на ДГС могат да окажат потенциално социално въздействие. От направените интервюта не бяха установени случаи на негативни въздействия, дори напротив – някои от заинтересованите страни изтъкнаха ролята на ДГС за поддържане на участъци от маршрутите преминаващи през ДГТ.

2.7.9 ОПАЗВАНЕ НА ВОДИТЕ

Водоохранните функции на горите са добре известни сред обществото и ясно се осъзнава, че от адекватното управление/ ползване на горските територии в голяма степен зависи количеството и качеството, както на водите за битови нужди, така и на тези за напояване. ДГС има информация за ситуирането на санитароохранителните зони в ДГТ и режимите в тях и последните се спазват, макар и според РДГ-Кърджали не за всички зони да има Заповеди за установяването им.

Притесненията на местното население са свързани преди всичко със сечите във вододайни зони и в близост до каптажи. Кметовете на населените места са особено чувствителни в това отношение, което налага чрез подходяща комуникация ДГС да поддържа високо ниво на доверие. Към датата на изготвяне на оценката токова доверие изглежда е налице, тъй като при интервютата не бяха изтъкнати конкретни проблеми свързани с опазване на водните ресурси произтичащи от горскостопанската дейности.

Препоръчително е кметовете да бъдат уведомявани и консултирани специално, когато е предвидена сеч в или в близост до вододайна зона.

2.7.10 ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОМИНЪК

ДГС “Крумовград ” като работодател

Към 2019 г. ДГС “Крумовград” осигурява директна заетост на 47 човека в т.ч. на ръководни длъжности, лесничей, горски надзиратели, помощен персонал и др. Имиджът на стопанството като работодател е изцяло позитивен обусловено до голяма степен от осигуряването на заплати над средните за района, редовното заплащане, изплащането на социални и здравни осигуровки при това върху цялата заплата, гарантирани привилегии като отпуск и болнични, осигуряването на работно облекло, дърва за горене и дървен материал на преференциални цени и др. Служителите на стопанството до голяма степен се чувстват “защитени“ от държавата. Всички са

членове на синдикални организации, като членството е въпрос на личен избор и не се ограничава от ръководството. Налице е общ колективен договор между Министерството на земеделието и храните, Изпълнителна агенция по горите, Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървообработващата промишленост към КНСБ и Национална федерация „Земеделие и горско стопанство“ на КТ „Подкрепа“.

Задълженията и отговорностите на служителите са регламентирани в подробно разписани Длъжностни характеристики, осигурени са начални и допълнителни обучения по отношение изпълнението на конкретните им задължения свързани с правилно провеждане на дейностите, съгласно ЗГ и Горскостопанския план. Горските стражари преминават допълнителен курс за правоспособност за носене на оръжие. Освен началния, се извършва и периодичен инструктаж по безопасност на труда.

Води се строга отчетна документация за всички случаи на трудови злополуки и смърт, с регламентирани компенсации за всеки от тях. През последните години в ДГС “Крумовград” няма случай на сериозни трудови злополуки. Има сключен договор със служба по трудова медицина с оглед осигуряване на необходимите условия за здраве и безопасност на труд и е налице изготвена Оценка на риска за различните позиции.

При проведените интервюта не бе докладвано за случаи на дискриминация (полова, религиозна) и сексуален тормоз.

Горски работници наети от фирмите изпълнители

Основен проблем пред фирмите ангажирани в горскостопанските дейности и най-вече дърводобива е липсата на работна ръка. Според интервюираните представители на местните фирми горските работници са „прогонени от системата“ – квалифицираните такива са избягали в чужбина, местни такива почти не са останали и за фирмите остава възможността да ползват неквалифицирани такива – основно роми идващи от други части на страната (напр. Котел). Често това води до неизпълнение на сключените договори и санкции за фирмите и по всеобщо мнение в съвсем близко бъдеще може да се стигне до компрометиране изпълнението на планираните горскостопански дейности. Очакванията на фирмите за разрешаване проблема е насочен преди всичко към вземането на необходимите мерки на държавно ниво и по-малко към самото ДГС.

Съществен проблем за фирмите е квалификацията на работната ръка. Работниците, които се наемат са неквалифицирани макар и да имат известен опит – проблем е, че голяма част от тях нямат необходимия образователен ценз, за да преминат курсовете за правоспособност.

Работниците се наемат на трудови договори, но има рому, които отказват сключването на такива, тъй като по този начин ще загубят част от социалните помощи за безработица; част от тях имат кредити и всяко сключване на официален договор би довело до запориране на заплатата.

Друг проблем с работниците е, че просто не искат да печелят, макар и да има възможност за това – изпълняват определена минимална норма, която ги задоволява, над която нямат желание да работят.

Исклучителен е и проблема с осигуряването на безопасността на труда. Фирмите твърдят, че осигуряват необходимото работно облекло, но трудно могат да накарат работниците да го ползват. Считат, че ползването на лични предпазни средства трябва да бъде вменено като лична отговорност, а не отговорност на фирмите. Не са известни скорошни случаи на трудови злоупотреки.

Като проблемна област може да бъде изтъкната и липсата на провеждане на инструктаж по безопасност на труда на персонала на наетите за провеждане на различни дейности от страна на самото ДГС в т.ч. начален и периодичен инструктаж. Тази дейност, към този момент е изцяло оставена на ръководствата на частните фирми и често се подценява, но изискванията на сертификацията налагат и ДГС да провежда инструктажи и стриктно да ги документира.

Не местните работници се устройват на квартири, които се заплащат от фирмите. Няма практика работниците да оставят да нощуват в гората.

2.8 ИЗВОДИ НА ОСВ И МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИ ЕФЕКТИ ОТ ДЕЙНОСТТА

При провеждане на настоящето проучване, не бяха констатирани отрицателни социални въздействия от дейността на ДГС „Крумовград“. За предотвратяване на такива в бъдеще и с оглед привеждане на управлението с изискванията на горската сертификация, се предвижда изпълнението на следните мерки:

2.8.1 ИНФОРМИРАНА НА И ПРОВЕЖДАНЕ НА КОНСУЛТАЦИИ СЪС ЗАСЕГНАТИТЕ/ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

2.8.1.1 ВЪВЛИЧАНЕ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ В ГОРСКОСТОПАНСКОТО ПЛАНИРАНЕ

При обсъжданията по подготовката и разглеждането на ГСП, следва да се уведомяват и канят за участие представители на всички заинтересовани страни (Приложение 1), с цел установяване и отчитане на интересите им, избягване на случаи на нарушаване на права, засягане на ресурси и територии в процеса на планиране на горскостопанските дейности.

Ежегодно, преди започване на активния сезон, ДГС следва да изпрати до кметовете на населените места информация за местностите и подотделите, в които е планирано провеждане на горскостопански мероприятия през годината и контакти за обратна връзка в случай, че заинтересованите страни желаят да коментират или поискат промяна на горскостопанските дейности. В писмото следва да се включи и искане тази информация да бъде поставена на информационното табло на общината/кметството. Информацията се поставя и на информационното табло и интернет страницата на ДГС.

2.8.1.2 ГОДИШНА СРЕЦА НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ/ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Ежегодно, ДГС следва да организира среща с идентифицираните заинтересовани/ засегнати страни, на която като минимум да бъде предоставена информация и обсъдени следните теми:

- права и задължения на местните общности, засегнатите и заинтересовани страни, свързани с дейността и територията на ДГС „Крумовград“
- планирани дейности за съответната година, територии в които ще се изпълняват, възможностите и начините за промяна на тези дейности в случай, че са засегнати права на собственост и ползване;
- подходящи възможности за заетост, обучение и други услуги, които ДГС предлага;
- възможностите за местно социално-икономическо развитие вкл. възможни съвместни дейности, проекти и инициативи с местните общности, засегнати и заинтересовани страни;
- мерки за опазване на места със специално културно, екологично, икономическо, религиозно или духовно значение за местните общности; получаване на информация за нови такива.

Провежданите годишни срещи се документират и се поддържа досие с протоколите и съпътстващата документацията от срещите (покани, материали и др.). Всички получени предложения и коментари от засегнатите и заинтересованите страни относно планиране и провеждане на горскостопанските дейности и тяхното въздействие да се разгледат и се вземат

предвид по целесъобразност. За предложенията и коментарите, които не са сметени за целесъобразни следва да се даде аргументиран отговор, който да се включи в протоколите или да се изпрати допълнително. ДГС следва да поддържа регистър на получените (писмено и устно) предложения от заинтересовани/ засегнати страни и описва статуса на всяко едно направено предложение – дали е било прието или отхвърлено, както и мотивацията за това.

2.8.1.3 СОЦИАЛНА ОЦЕНКА ПРЕДИ ЗАПОЧВАНЕ НА КОНКРЕТНИ ГОРСКОСТОПАНСКИ ДЕЙНОСТИ

Преди началото на всяка горскостопанска дейност, на етап планиране/маркиране, служители на ДГС следва направят оценка на социалното въздействие за конкретната дейност. При изготвяне на оценката, се оценяват следните елементи:

- наличие на категории ВКС 5 или ВКС 6 за съответния обект;
- наличие на каптажи и чешми в обекта;
- близост на обекта до населени места, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, обекти на културата;
- наличие в подотдела на находища на недървесни горски продукти (гъби, билки, горски плодове), ловен район;
- пресичане / използване на територии, които не са собственост или не се управляват от ДГС;

За предотвратяване на неблагоприятни въздействия върху тези елементи се формулират конкретни мерки. Оценката се извършва съгласно разработения от ВВФ-България „*Лист за предварителна идентификация на ключови елементи и определяне потенциалните екологични и социални въздействия*“.

2.8.1.4 НАСОКИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ТЕКУЩИ КОНСУЛТАЦИИ ПО ЗАСЕГНАТИ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Провеждането на редовни консултации със засегнатите/ заинтересованите страни е от ключово значение за преодоляване на негативните социални въздействия от дейността на ДГС „Крумовград“. В таблицата по-долу са представени начините и сроковете за въвличане на идентифицираните заинтересованите в зависимост от конкретната дейност, за която е определено наличието или потенциалното възникване на негативни социални въздействия в следствие изпълнението ѝ.

| Заинтересована/ засегната страна | Дейност на ДГС със социално въздействие | Начини и средства за въвличане на заинтересованите страни и намаляване на негативните социални въздействия | Периодичност/ срокове |
|-------------------------------------|---|---|---|
| Служители на ДГС | Изпълнение на планираните мероприятия | Подобряване на уменията на служителите за изпълнение на горскостопанския план и годишните оперативни планове | Ежегодно съгласно годишна програма за обучение |
| | Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд за персонала на ДГС | Провеждане на начален, периодичен и текущ инструктаж. | Начален инструктаж – при всеки случай на новопостъпил служител Периодичен инструктаж – съгласно изискванията на нац. законодателство Текущ инструктаж – преди започване на рискови дейности |
| | | Предоставяне на лични предпазни средства и специално работно облекло и осигуряване използването им | Ежегоден преглед на наличните лични предпазни средства и специално работно облекло за всеки работник Ежедневен контрол за използване |
| | | Изготвяне/ актуализация на оценка на риска за всички работни позиции | Съгласно изискванията на трудовото законодателство (НАРЕДБА № 5 от 11.05.1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска) |

| Кметове на общините/ населените места местно население | Предоставяни услуги | Изпращане на информация за услугите, които се предлагат на местното население (извадки от Горскостопанския план; маркиране на дървета за сеч; продажба на дървесина; издаване на разрешителни; туристически услуги и др.) | Ежегодно |
|--|---|---|---|
| | Дърводобив | Предоставяне на информацията за местностите и подотделите, в които е планирано ползване през годината и поставянето и на публично място | Ежегодно след окомплектоване на лесосечния фонд и преди започване на теренната работа |
| | Осигуряване на дърва за огрев | <p>Комуникация с местните кметове за необходимите количества</p> <p>Предоставяне на информация за възможностите за ползване на дърва за огрев от местното население по населени места</p> <p>Разясняване на правилата за ползване</p> | Ежегодно преди началото на отоплителния сезон |
| | Паша | Съгласуване на забранените за паша места с общините и кметовете на населените места | Ежегодно |
| | Използване на химикали и биологични агенти | Изпращане на информация | 2 седмици преди използване |
| | Управление на Гори с висока консервационна стойност | Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез | Текущо |

| | | | |
|-------------------------------------|---|--|--|
| | | обявление на уеб страницата/ изпращане на писма | |
| | Достъп до горските ресурси | Уведомяване в случай на въвеждане на ограничения или забрани за достъп до определена горска територия от страна на РДГ | 2 седмици преди въвеждане на ограничението/ забраната |
| | Използване на общинска инфраструктура (в т.ч. от подизпълнителите) | Писмено регламентиране на предвиденото използване (напр. чрез подписване на споразумения), като се гарантират необходимите компенсации в случай на нанесени щети | Ежегодно |
| | Наемане на служители/ работници | Уведомяване на местните бюра по труда за свободните работни места и изискванията за образование и квалификация Уведомяване на местните кметове (при необходимост) | 1 месец преди наемане на нужния персонал |
| | Дискутиране на възможности за принос на ДГС към местното социално и икономическо развитие | Провеждане на срещи с местните кметове и местни лидери (желателно е участието на представители на ЮЦДП) | Ежегодно |
| Собственици на съседни имоти | Използване на съседни имоти (пр. за разполагане на временни складове); преминаване през съседни имоти | Писмено регламентиране на предвиденото използване (напр. чрез подписване на споразумения), като се гарантират необходимите компенсации в случай на нанесени щети | 2 седмици преди осъществяване на планираната горскостопанска дейност |
| | Използване на химикали и биологични агенти | Изпращане на информация | 2 седмици преди използване |

| | | | |
|--|--|--|--|
| <p>Подизпълнители на горскостопанските дейности</p> | <p>Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд за работниците при всички видове теренни дейности</p> | <p>Изискване от фирмите на:</p> <p>доказателства за налични лични предпазни средства и специално работно облекло, съответстващо на изискванията за защитно облекло за съответните работни позиции и на броя на работниците, които ще работят по съответния договор</p> <p>Копия от трудови договори на работниците</p> | <p>Като част от всяка тържна процедура</p> |
| | | <p>Провеждане на начален и текущ инструктаж.</p> <p>Изискване на доказателства за проведен начален/текущ инструктаж от страна на фирмата подизпълнител</p> | <p>Начален инструктаж – преди началото на всяка дейност в конкретен обект</p> <p>Текущ инструктаж – веднъж месечно</p> <p>Доказателства за проведен инструктаж от страна на фирмата – поне веднъж в рамките на изпълнение на договора и/или ежегодно (за дългосрочните договори)</p> |
| | <p>Възлагане на дейностите</p> | <p>Провеждане на среща с представители на местните фирми за представяне на годишния план на ДГС и обектите за дърводобив</p> | <p>Ежегодно</p> |
| | | <p>Провеждане на среща с представители на подизпълнителите и фирмата, определена за развитие/ поддръжка на горскопътната мрежа за</p> | <p>Ежегодно</p> |

| | | | |
|--|---|--|--|
| | | търсене на решения по въпроса с осигуряване на достъп до обектите за дърводобив | |
| | | Своевременно разплащане с подизпълнителите/ освобождаване на внесените гаранции | Съгласно условията на подписаните договори |
| | | Организиране на срещи за разясняване на промени в нормативната уредба | В случай на ключови промени в нормативната уредба |
| | Използване на химикали и биологични агенти | Изпращане на информация | 2 седмици преди използване |
| Ловни дружинки и Ловнорибарски дружества | Дърводобив | Съгласуване на горскостопанските дейности по време, място и начин на провеждане с лова и опазването на дивеча | Преди началото на ловния сезон общо за обектите Ежеседмично преди ловните излети за всеки конкретен обект |
| | Използване на химикали и биологични агенти | Изпращане на информация | 2 седмици преди използване |
| | Управление на Гори с висока консервационна стойност | Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма | Текущо |
| Туристически дружества, предприемачи в сферата на туризма | Управление на Гори с висока консервационна стойност | Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма | Текущо |
| | Дърводобив в близост до туристически обекти | Прилагане на изискванията за стопанисване на ГВКС 6 | Текущо |
| ВиК | Дърводобив | Съгласуване на | Ежегодно |

| | | | |
|--|---|--|----------|
| | | предвидени обекти за дърводобив попадащи в санитарноохранителните зони, в близост до източници на питейна вода и/или в близост до водопреносна инфраструктура | |
| Екологични неправителствени организации | Управление на Гори с висока консервационна стойност | Предоставяне на възможност за принос по идентифицирането на нови ГВКС и формулиране на мерки за опазването им чрез обявление на уеб страницата/ изпращане на писма | Текущо |
| | Опазване на биологичното разнообразие | Ангажиране на НПО в подобряване уменията на персонала на ДГС за разпознаване и опазване за защитени видове | Ежегодно |
| | | Търсене на партньорства за изпълнение на проекти | Текущо |

2.8.2 СРЕДСТВА И НАЧИНИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ СЪОБРАЗЕНИ С КУЛТУРНИТЕ ОСОБЕНОСТИ НА ЗАСЕГНАТИТЕ/ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

Комуникацията с различните групи засегнати/ заинтересовани страни се осъществява по начин съобразен с културните особености на последните в т.ч.:

- Кореспонденцията с държавните институции е чрез официални писма подписани от директора на ДГС. Допуска се и кореспонденция по електронен път.
- Уведомяването на кметовете на населените места се осъществява чрез официална кореспонденция – писма или по електронен път. Задължително се осъществява и контакт по телефона или чрез директна среща за потвърждаване получаването на информацията. Когато информацията касае местното население, комуникацията с местните кметове съдържа молба за поставяне на съответната информация на публично място в населеното място и се оставя информация за обратна връзка.

- За директен контакт с местни жители (особено в по-отдалечени населени места и махали) се допуска устно предоставяне на информация от страна на служителя на ДГС отговорен за съответния район (напр. ст. лесничей, лесничей или горски надзирател) и който е познат сред местните жители. Съответният служител осъществил контакта, оставя писмени следни от комуникацията.
- Собствениците на имоти, съседни на тези в които предстои провеждането на горскостопански дейности се уведомяват чрез местните кметове (вж. т. 2.8.1.1 по-горе) или директно – писмено или устно. Собствениците на имоти, които директно биха били засегнати от горскостопанските дейности се уведомяват директно – писмено или устно, а споразумения за ползване на имотите им и осигуряването на компенсация е чрез писмени споразумения.
- Комуникацията с неправителствени организации – регионални и национални се осъществява, чрез официални писма или по имейл.

Във връзка със горската сертификация, ДГС следва да предприеме стъпки по осигуряването на публичност чрез своята уеб страница на:

- процедурите за разрешаване на спорове със засегнати и заинтересовани страни, за подаване на оплаквания и сигнали;
- ангажиментите за недопускане на корупция в т.ч. задължението да не се предлагат или приемат каквито и да било парични или друг тип подкупи;
- писмените документи, отразяващи дългосрочната ангажираност на горското стопанство към принципите и критериите на Съвета за стопанисване на горите и свързаните политики и стандарти;
- начините, по които местните общности могат да участват в процеса по планиране на горскостопанските дейности и обекти;
- изготвената Оценка за социалното въздействие от дейността;
- изготвеният Доклад за горите с висока консервационна стойност (с изключение на конфиденциална информация);
- резюме на целите на управление;

- резюме от горскостопанския план (в т. ч. обзорна/тематични карта на горското стопанство) – предоставя се за безплатно за ползване с изключение на конфиденциалната информация;
- резюме на резултатите от провеждания мониторинг (с изключение на конфиденциалната информация).

2.8.3 МЕХАНИЗЪМ ЗА РАЗРЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ

Спор е всеки израз на неудовлетворение от страна на човек или организация, представен като оплакване към горското стопанство по отношение на дейността му и/или съблюдаването на правилата на сертификацията, и по което се очаква отговор. ДГС следва да разработи и въведе съвкупност от стъпки (процедура) за получаване, регистриране, обработка, проучване и отговор на оплаквания и сигнали, както и за осигуряване на справедливи компенсации в случаите на щети върху собственост и/или човек по отношение на:

- правата на собственост и ползване;
- правата на работниците; и
- правата на местните общности.

ТП ”ДГС Крумовград“ следва да се ангажира в своевременното разглеждане и разрешаване на всички спорове касаещи неговата дейност, като действията се основават на следните принципи:

- създаване на взаимно приемливи средства за комуникация основани на културните особености на засегнатата/ заинтересованата страна, които да позволяват двупосочен обмен на информация;
- въвличане на засегнатите и заинтересованите страни в разработването на настоящите вътрешни правила;
- документиране на всички срещи, всички обсъждани въпроси и всички постигнати договорености в т.ч. договаряне на справедливи компенсации в случаи на виновно засягане на правата на собственици, работници, местни общности и други заинтересовани страни;
- изпълнение на договорените стъпки/ съгласия чрез полагането на разумни усилия за извънсъдебно разрешаване на спора;

- уведомяване на засегнатата/ заинтересованата страна за резултатите от предприетите действия.

За изпълнение на тази мярка, ДГС може да използва примерните вътрешни правила одобрени от Националната работна група по сертификация.

Вътрешните правила следва да бъдат качени на интернет страницата на ДГС и да бъдат предоставени/изпратени за коментари и допълнения от идентифицираните засегнати/заинтересовани страни.

2.9 ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИНОС НА ОРГАНИЗАЦИЯТА КЪМ МЕСТНОТО СОЦИАЛНО И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Участието в местни инициативи и осигуряването на подкрепа за местната общност под различни форми е важен инструмент за поддържане на комуникацията и повишаване на доверието между ДГС и местната общност. В миналото като част от корпоративната си социална отговорност, стопанството е подпомагало местните общности в различни направления. Макар и с годините активността на ДГС в тази насока да намалява, все още са налице редица позитивни примери в т.ч. предоставяне на дърва и елхи на детски градини, училища, социални домове,; ежегодно предоставяне на фиданки на кметствата и училища за седмицата на гората и др. Съществен проблем произтича от изискването на законодателството изразходването на средства от страна на стопанството, да става чрез открити процедури и така, дори да има желание у ръководството, възможността за финансиране на подобни инициативи е лимитирана.

В бъдеще основният принос на ДГС към местното развитие се очаква да бъде най-вече по отношение на осигуряването на заетост, предоставянето на дърва за битови нужди (за закупуване по ценоразпис), информирание на обществеността за извършваните дейности, предоставяне на консултации на граждани и други държавни институции по лесовъдски въпроси, продължаване на добрите практики по подпомагане на местни инициативи.

Възможности за принос на ДГС към местното социално и икономическо развитие се дискутират като част от дневния ред на годишната среща със засегнатите/заинтересованите страни. (вж. т. 2.8.1.2 по-горе).

3 АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА

3.1 АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СПИСЪКА НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ/ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

Списъкът на заинтересованите/ засегнатите страни от дейността на ДГС се актуализира **текущо**. При идентифициране на нови заинтересовани се определят сферите на социално въздействие, негативните ефекти от конкретни дейности на стопанството и се предписват мерки за неутрализирането/ смекчаването им.

3.2 АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА ОЦЕНКА

Оценката за социалното въздействие от дейността на ДГС „Крумовград“ се актуализира **на всеки 5 години**, както и в случаи на съществена промяна в социално-икономическата обстановка в страната/ района.